

Närproducerat och giftfritt

Globala miljöutmaningar och klimatförändringar har skapat ett uppsving för stadsodling runt om i världen. Med socialt och ekologiskt hållbarhetstänkande i fokus är stadsodlandet på väg att bli en folkrörelse även i Sverige. Sedan 2012 erbjuder Stockholms Universitet till och med en sommarkurs i stadsodling.

Men det är ändå inte Sverige, Danmark, USA eller något annat rikt och högteknologiskt samhälle som kommit längst när det gäller organisk stadsodling. Istället är det den västindiska republiken Kuba som är världsledande föregångare när det kommer till organisk stadsodling.

I den miljonprogramslika förorten Alamar i östra Havanna bor omkring 100 000 människor och där finns en av landets största stadsodlingar. Här har man sedan tidigt 90-tal odlat grönsaker till grannskapets boende, daghem, skolor och andra verksamheter. Det är också en av de äldsta odlingarna som utvecklat metoder och praktik och nu är referensjordbruk.

De håller kurser för jordbrukare, studenter, agronomer från hela landet och även utländska, framför allt från Latinamerika där Kuba bidrar till att sprida den organiska odlingen. De organiserar också studiecirkel för lokalbefolkningen. Utbildningen ingår i ett nätverk med 17 institutioner som samverkar med jordbruken.

230 arter på 11 hektar

Stadsodlingen i Alamar bedriver en allsidig organisk produktion med över 230 arter av frukt, grönsaker, blommor och med biologiskt gödsel och naturliga bekämpningsmedel. De odlar även medicinalväxter och vad de kallar "andliga örter" för religiöst bruk framför allt inom den synkretistiska santeríaörelsen. De tar också fram fröer/utsäde/plantor för eget bruk, och säljer en hel del 3 miljoner plantor per år. De säljer också naturgödsel.

Till odlingen hör en friluftsbutik där de säljer dagsfärska grönsaker, frukt och örter men också egentillverkade torkade kryddor, tomatsås, picklade grönsaker och vitlökspasta mm. De är nu på gång för att föda upp getter och kunna erbjuda barn som inte tål komjölk.

Enligt Medardo Naranjo, agronom och teknisk direktör på den drygt 11 hektar stora stadsodlingen i Alamar, producerar de 18 kg grönsaker och förbrukar 4 kg naturgödsel per kvadratmeter och år. Mot insektsangrepp och sjukdomar använder de biologiska bekämpningsmedel, som till exempel tagetes och gräslök för att skrämja bort insekter. Det passar bra att plantera tillsammans med rödbetor, sallad, morot, mangold osv. Flera olika grödor i samma växtbädd innebär också ett effektivare utnyttjande av jorden. Efter skörd byts jorden eller fylls på med ny maskkompost gjord på hästbajs och växtrester, helt utan kemiska tillsatser.

Lösamt kooperativ

Odlingen drivs av ett kooperativ med bruksrätt på statsägd mark i grannskapet. För det betalar de 3 procent av intäkterna. När de

startade var de 5 medlemmar och hade bruksrätt till 800 m². Nu är de 157 medlemmar varav 46 kvinnor och 20 med agronomutbildning.

Alla som arbetar där är medlemmar, eller aspiranter. De som vill bli medlemmar får gå en provperiod på 3 månader innan de väljs in, för närvarande är det 12 som går på prov. Eftersom avkastningen är hög blir lönen också hög och lockar fler, även om det är ett slitsamt arbete. Över 80 procent av medlemmarna bor också i Alamar.

Ungdomarna överger fortfarande i viss utsträckning det tuffa arbetet i jordbruket för staden. Medardo säger att de försöker föryngra sig för medelåldern är hög 53 år, 46 av jordbrukarna är över 60. Var femte år väljer medlemmarna sin styrelse och en ordförande men med samma system som i de allmänna valen, att väljarna kan återkalla mandaten när som helst.

Arbetet bedrivs i 11 grupper med olika ansvarsområden som gödsel, grönsaker, krydd- och medicinalväxter, plantskola, djurfoder, boskapsuppfödning, butiksförsäljning, vidareförädling.

Kan vi överleva på det?

Kan organisk odling tillgodose livsmedelsbehoven? Det debatteras både på Kuba och i världen, och enligt Medardo är det inte en omöjlighet. Han menar att problemet idag inte är att det inte går att producera livsmedel till alla utan att fördelningen av livsmedlen är skev och systemet leder till att mat dumpas för att upprätthålla prisnivåerna.

Så för att det ska bli möjligt måste systemen förändras för bättre hushållning och fördelning av livsmedel och resurser. De storskaliga industriella odlingsmetoderna med tunga maskiner, konstgödsel, kemiska bekämpningsmedel och genmanipulation är på väg att förstöra den jord, luft och vatten som mänskligheten lever av. Paradoxen är att jorden skulle klara sig bättre utan mänskligheten.

En stor del av de grönsaker som säljs i Kuba är ekologiskt odlade lokalt, i städerna. På resa i Kuba har jag har besökt två ekologiska stadsjordbruk, ett relativt litet i Cienfuegos och ett stort i Alamar. Och jag har sett många fler. Prydligare och mer prunkande växtlighet är svår att tänka sig. Här odlas grönsaker som säljs till allmänheten i närområdet, men också medicinalväxter och prydnadsväxter för både inomhus- och utomhusbruk.

Text Johan Lindahl

Foto Achmed Radwan